
оригинален научен труд

УДК 811.163.3'282.2(497.751)

ГОВОРОТ ВО СЕЛОТО СИРИЧИНО–ТЕТОВСКО

Душко Деспотовски*Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, Македонија*

Key words: dialectology, phonetics, morphology, syntax, lexicology, onomastics, the speech dialect in the village of Siricino.

Summary: Dialectology is a branch of linguistics that deals with the studying of certain language dialects. Dialectology's task is to detect and study the laws of the origin of dialects and follow their development. The subject of analysis of this article is the speech in village Siricino, the region of Tetovo. The article attempts a complete picture of this speech on the phonological, morphological, syntactic, lexical and onomastic levels. Looking at the big picture, the speech in this village is a typical North-West dialect, while some parts of its features differ from the speech typical in Tetovo, but more from the speech in Vratnica (a neighboring village), so that the study of this speech gives us an overall picture regarding the distribution of the dialect's features in the territory of Dolni Polog, especially in terms of the isoglosses of certain dialect features.

Клучни зборови: дијалектологија, фонетика, морфологија, синтакса, лексикологија, говорот во селото Сиричино.

Резиме: Дијалектологијата е гранка на лингвистиката која се занимава со проучување на дијалектите на одделни јазици. Задачата на дијалектологијата е да ги открива и да ги проучува законитостите на настанокот на дијалектите и да го следи нивниот развој. Предмет на анализа на оваа статија е говорот во село Сиричино – Тетовско, во кој е претставена една целосна слика за овој говор на фонолошко, морфолошко, синтаксичко, лексичко, на ономастичко рамниште. Инаку говорот на ова село претставува типичен северозападен говор, но со дел од особеностите се разликува од градскиот тетовски говор, а уште повеќе од вратничките говори, така што опишувањето на овој говор ни дава покомплетна слика за распространетоста на јазичните особености на територијата на Долни Полог, односно за правецот на изоглосите на одделни дијалектни црти.

Говорот во село Сиричино се наоѓа во долнополошката котлина или уште позната како Долни Полог, која претставува дел од поголемиот северозападен регион – Полог, кој се дели на Горни и Долни Полог. Центар на долнополошката котлина е градот Тетово, кој е распослан, пред сè, во рамничарскиот дел од подножјето на Шар Планина.

Поголемиот дел на долнополошката котлина го сочинуваат две области, Подгор и Поселје. Ваквото делење на Полог е старо, уште во XII век се споменуваат два Полога – Горни и Долни, според текот на реката Вардар.

Селото Сиричино се наоѓа во Долни Полог, на територијата на Општина Јегуновце, во денешните граници на Република Македонија, чиј атар се издига на еден дел од планината Жеден и од десната страна на течението на реката Вардар.

Според податоците кај Селишчев, селото Сиричино на почетокот на дваесеттиот век броело 59 куќи со 520 жители (Селищев 1929: 22).

Првите пишани податоци за Полог и за дијалектите во Полошко ги сретнуваме во книгата на Афанасиј Селишчев *Полог и ево болгарское население*, забележани лично од него со теренско истражување во далечната 1914 година, а објавени како обемна студија во Софија во 1929 година (Селищев 1929), преобјавена во 1981 година како фототипно издание, каде што имаме интересни податоци за овој регион од јазичен, од демографски и од историско-културен аспект.

Во однос на потеклото на името на ова село, поопширни податоци ни дава Љубица Станковска (Станковска 1995: 268-269). Според податоците наведени кај Станковска, името на селото *Сиричино* (Тетовско) во форма на *Ш-и-р-ч-и-н-а* е забележано во турскиот опширен пописен дефтер од 1452-1453 год. (Соколовски 1976: 91), а во турскиот опширен пописен дефтер од 1467-1468 год. селото е запишано како *Ширичина* (Соколовски, Стојановски 1971: 332). Во обликот Сиричино ојконимот е регистриран во турскиот пописен дефтер од 1568-1569 година.

Според Љубица Станковска, ојконимот *Сиричина* е образуван со посесивниот суфикс *-ин* во формата за женски род *-ина*, а во неговата основа лежи личното име *Сирица*. Тоа е деминутивно име изведено од *Сиро* со антропонимискиот суфикс *-ина*. Според неа и личното име *Сиро* е изведено по пат на скратување од некое сложено име од типот на антропонимот *Сирослав* (составено од морфемата *сиро-* од стсл.

прид. @ @ @ ѓ со значење на лишен и од морфемата –*слав* од стсл. им. @ @ @ @ @ (Станковска 1995: 268-269).

Во досегашната дијалектолошка литература од македонски лингвисти, овој говор не бил предмет на одделно научно проучување, освен во рамките на дијалектните истражувања и на обработката на одделни дијалектни прашања од страна на академик Божидар Видоески, во трите тома на *Дијалектите на македонскиот јазик* (види: библиографија), а исто така собрани се и објавени неколку текстови од говорот на ова село во книгата на Божидар Видоески „Текстови од дијалектите на македонскиот јазик“ (Видоески 2000: 395). Обемна монографија за вратничко-полошките говори е објавена во Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“, во 2012 година (види: библиографија), којашто ни беше еден вид патоказ во анализата на говорот на селото Сиричино.

Во рамките на **фонетиката**, најпрво ќе се задржиме на особеностите на вокалниот систем. Вокалниот систем во говорот во селото Сиричино се состои од следниве фонemi: *а, е, и, о, у, ѓ*. Функција на силабема врши и вокалното *р*.

Покрај основните вокали што се познати и во стандардниот јазик, овде егзистира уште и темниот глас, односно шва, и овој шесточлен вокален систем е најраспространет на македонската дијалектна територија. Се јавува не само во северните говори туку и во сите источни и јужни дијалекти на еден тесен појас по западната јазична периферија (Видоески 1978: 81).

Гласот *ѓ* се јавува како континуант на носовката **ѓ* (само во одредени позиции), секундарниот *ѓ₂* и како рефлекс на вокалите *р* и *л* во групата со (*р, л*) и заменува вокали со слична артикулација во зборови од туѓо потекло.

Темниот вокал во овој говор се среќава, како што веќе истакнавме погоре, и наместо секундарниот ер *ѓ₂* во коренот на зборот: *л'ѓже, м'ѓгла, м'ѓска, т'ѓнко* и сл.

Во овој говор сите вокали во однос на дистрибуцијата, освен темниот вокал *ѓ*, можат да стојат во сите позиции на зборот, на почетокот, во средината и на крајот од зборот. Примери: *'аргат, б'остан, Д'ушко, млад'ожења, 'офца, п'ушка, с'ело, и'ами(ј)а, и'ише*.

Во сиричинскиот говор можат да се јават и долги вокали *а:, и:, е:, о:* кои се јавуваат по губењето на некои согласки што се наоѓаат во

интервокална позиција (j, в, х, ђ и др.), па така вокалите, доаѓајќи во непосреден допир, се стегаат и двете еднакви самогласки се изговараат како еден глас со малку поголема должина. Примери: *вика:*, *да:*, *гото:*, *мало:*, *сме:*, *ве:*, *зми:че* и сл.

Што се однесува до историските промени на вокалниот систем, носовката од заден ред **ɔ* во говорот во селото Сиричино, во коренски морфеме го дала рефлексот /y/: *врук*, *г'уска*, *зуп*, *муш* и сл. За разлика од говорот во селото Сиричино и во долнополошките говори во целина (сл. Вратничко-полошки говори – духовна ризница 2012: 27), основна замена на овој стар назал на целата територија од горнополошките говори е темниот глас *ǣ*, кој претставува типична црта (Поповски 1970: 27).

Се среќаваат неколку исклучоци, каде што носовката **ɔ* преминала во темен глас *ǣ*, што секако се должи на влијанието на говорот на горнополошките села, па имаме: *гн'ǣсен*, *к'ǣса*, *к'ǣснаф*, *к'ǣде* и сл.

Во сите суфикси **ɔ* преминува во /a/ како и во повеќето македонски говори. Во глаголскиот суфикс *-на* имаме премин на **ɔ* во *a*: *в'икна*, *п'адна*, *ск'окна*. Исто така, носовката **ɔ* дала рефлекс /a/ кај наставките за 3 л. мн. за сегашно и за минато определено несвршено време: *б'ера*, *в'икаа/в'икаја*, *т'енаа/т'енаја* (се среќаваат и двојни форми). Носовката **ɔ* преминува во /a/, исто така, и во општата форма на именките од женски род: *гл'ава*, *к'ука*, *н'ога*.

Носовката од преден ред **ɛ* дала рефлекс /e/, па имаме: *гр'еда*, *м'есо*, *пет*, *п'еток*, *ред*, *св'етец*, *т'ел'е* итн.

Мешањето на носовките што настанало во 12 век, не е познато во овој говор, па така имаме: *ј'език*, *ј'егула*, *ј'етрва*.

Големиот **ъ* во овој говор, во коренот на зборот преминал во /o/: *бос*, *б'очва*, *дош*, *т'окму*.

Во префикси **ъ* дал рефлекс *o*: *з'овре*, *с'обере*, *с'ошице*, кај суфиксите *-ъв* и *-ък* се среќава рефлекс /o/: *в'акоф*, *т'акоф*, *п'есок*, *п'еток*. Кај предлогот *съ* имаме рефлекс /o/: *со-н'его*, *со-м'ене*, *со-зр'авје*, додека пак стариот предлог *въ*, во овој говор гласи /y/: *Иде у-зрат*, *вл'ага у-с'оба* итн., исто така и наместо префиксот *въ-* се употребува *у-*, пр: *'унук*, *'удоец*, *'удена*, *'унутра*. **ъ*, исто така, се рефлектирал во *o* во членската морфема: *св'атот*, *ст'олот*.

Малиот **ь* во говорот во селото Сиричино, во некои коренски слогови, се рефлектирал во /ǣ/: *в'ǣздǣн*, *дǣн*, *д'ǣнǣска*, *т'ǣнко*. Во одредени случаи пак малиот **ь* преминува во /e/: *пес*, *чес*, *ч'есто* и сл.

Во суфиксите ги среќаваме рефлексите /e/ и /a/: кај суфиксот *-ел*: *к'отел*, *'орел*, но покрај *-ел* имаме и *-ал*: *к'опал*, *'орал*, *п'етал*; кај суфиксот *-ем*: *ј'арем*.

Во сиричинскиот говор, широкиот глас *ѣ, како и во другите западномакедонски говори (Вратничко-полошки говори – духовна ризница 2013: 37), се рефлектира најчесто во /e/: *бел*, *беф*, *д'едо*, *мл'еко*, *п'есок*, *снек*, *цр'ево*, но среќаваме и замена на *ѣ во /a/, особеност што овој говор го поврзува со другите северни говори (Стаматоски 1956:232), *'ораф*, *'Орашје*, *пон'едалник*.

Вокалното */во овој говор ги дало следниве рефлексии /ǎ/, /lǎ/, /y/, па така зад дентални согласки вокалното */преминало во /lǎ/: *длǎго*, *слǎнце*, *слǎза*, *слǎпка*; рефлексот /ǎ/ се среќава во примерите: *в'ǎлк*, *в'ǎлци*, *в'ǎлна*, *п'ǎлно*. Континуантот *ǎл* за вокалното */е распространет на една поширока дијалектна територија во која спаѓаат јужните македонски говори (кајларскиот, леринскиот, костурскиот, гевгелискиот, кукушкиот, серскиот, лагадинскиот и гоцелчевскиот), западните периферни говори сè до градот Тетово и во дел од централните говори (на еден потесен појас по долината на Вардар, од Скопје до Бабуна), (сп. Дрвошанов 1993: 29). Зад лабијални согласки, на целата територија, вокалното */има рефлекс /y/: *буа*, *кук*, *јабука*.

Вокалното **р* се јавува во сите позиции што се карактеристични и за стандардот и претставува рефлекс на старото вокално */*ѣ*: *в'рвот*, *крс*, *п'рстењ*, но среќаваме мал број на примери каде **р* дало рефлекс /ǎр/: *з'ǎрно*.

Во рамките на консонантскиот систем на овој говор, ќе ги истакнеме како поспецифични денталноалвеоларното /л/ и алвеоларното /л'/, односно тврдото /л/ и полумекото /л'/, но треба да се истакне дека полумекото /л'/ може да се слушне и како меко, односно исто по изговор како и српското /љ/. Тврдото /л/ има образување како и во стандардниот јазик, се среќава во сите позиции, освен пред предни вокали. Кај полумекото /л'/ се јавуваат два алофони /л'/ и /љ/.

Според Видоески, кај полумекото /л'/ во вратничките говори во целост, во кој спаѓа и овој говор, пред предните вокали /e/ и /u/, се среќава поизразита мекост отколку во стандардот. Што се однесува до епентетското меко **l'*, во сиричинскиот говор е изгубено во примерот *з'емја*. Епентетско меко **l'* кај формите *с'абл'а*, *чкр'анл'а* се чува само

кај постарите жители на Сиричино, додека пак кај помладата генерација се слушаат форми без епентетско **l'*: *с'абја*, *чкр'ања*.

Зачуван е мек изговор на старото палатално **н'* во примерите *б'утињ*, *бр'ања*, *к'амена*, *св'иња*, *д'иња*.

Гласот /*x*/ во сиричинскиот говор или наполно исчезнал или пак е заменет со некој друг глас. Според Видоески (1999б), овој глас во северните говори и на поголемиот дел од Западна Македонија наполно се загубил без да остави никакви траги (Стоевска-Денчова 2004: 40).

Во почетокот на зборот гласот /*x*/ се загубил без трага и пред вокал и пред консонант: *'абер*, *'алва*, *'адет*, *'оро*, *'оиа*. Во интервокална позиција, гласот /*x*/ наполно се изгубил: *гл'уа*, *д'уа*, *п'азуа*, *ср'еа*, *с'уа*, во 3 л. мн. *в'икаа*, *н'осеа*, *'ораа*. Во финална позиција и пред согласка /*x*/ преминува во *в* (*ф*) *беф*, *греф*, *д'увна*, *ј'авна*, *меф*, *'ораф*. Како причина за губењето на фонемата /*x*/ во македонскиот јазик, Бл. Конески го истакнува фонолошкиот фактор. Гласот /*x*/ бил изолиран глас во нашиот консонантски систем, бидејќи не се вклучил во колерацијата на зачуваните и безвучните консонанти, што е, како што знаеме, основна консонантска корелација во нашиот јазик. Почетоците на процесот на губењето на гласот /*x*/ во нашиот јазик се околу 16 век (Конески 1982: 92).

Гласот /*в*/ во овој говор редовно се губи во интервокална позиција: *ј'азоец*, *Ј'оан*, *се с'обуа*, *т'егаец*, *т'етоец*. Пред безвучни согласки и на крајот од зборот, гласот /*в*/ редовно се обезвучува: *Зр'афко*, *мр'афка*, *офца*, *фт'орник*; *буф*, *в'идоф*, *глуф*, *п'аднаф*, *с'еднаф*.

Но не само кај гласот /*в*/, обезвучување во финална позиција среќаваме и кај другите гласови: *леп*, *дуп*, *зуп*, *роп*, *грат*, *дош*, *мрас*.

Што се однесува на прасловенските групи **tj* и **dj*, во овој говор дале рефлекс /*k*/ и /*t*/: *бр'ака*, *св'ека*, *к'ука*; *в'аѓа*, *в'еѓа*, *м'еѓа*. Фонетската вредност на гласовите /*k*/ и /*t*/ во сиричинскиот говор многу се приближува до изговорот на африкатите /*ч*/ и /*џ*/. Оваа специфика е карактеристична и за долнополошките и за горнополошките говори.

Прасловенските групи **stj*, **skj*, **zdj*, **zgj* ги дале рефлексите *шт* и *жд*, пример: *г'уштер*, *гр'обишта*, *моч'уриште*; *гл'ужд*, *дош/дожд* и сл. Во овој говор среќаваме и упростување на консонантските групи -*ст*, -*зд*, -*шт*, -*жст*, така што согласката *т* на крајот од зборот во најголем број случаи се губи, пример: *б'ол'ес*, *лис*, *грос*, *приш*, *дош*. Групите *стр* и *здр* се упростиле во *ср* и *зр* и со тоа се израмниле со етимолошките *ср* и *зр*: *с'есра*, *ср'ана*, *зр'аво*, *зр'аве*, *Зр'аве* и сл.

Акцентот во селото Сиричино е од западномакедонски тип, иако овој говор спаѓа во северната група говори. За западното македонско наречје карактеристичен е акцентски тип со фиксиран акцент на антепенултима – на третиот слог од крајот на зборот.

Кај именките *т'опенца*, *в'оденца*, *л'убенца*, *бр'адајца*, имаме специфично акцентирање што се сретнува само во вратничко-полошките говори, бидејќи во овие позиции во другите западномакедонски говори акцентот паѓа на вториот слог, но третата мора од крајот на зборот, а во овој говор дошло до скратување на мората и хиперкоректност во трисложното акцентирање, што се забележува и кај глаголскиот прилог, пр: *б'ерејќи*, *в'икајќи*, *р'ипајќи*, *ш'етајќи*. Се среќаваат и акцентски целости од именка и определба, пример: *ш'ес-дна*, *ст'о-века*, *су'о-месо*, *Горн'о-Пол'е*, *ц'ел-век* итн. Среќаваме акцентски целости од заповеден начин и кратка форма од личните заменки: *в'икни-го*, *реч'ите-им*, *д'риш-го*, *'еве-ме* и сл.

Во делот посветен на **морфологијата** ќе истакнеме неколку карактеристики за сиричинскиот говор.

Како поспецифични карактеристики кои го одликуваат сиричинскиот говор се именките од типот: *вар* (*в'арот*), *жар* (*ж'арот*), *крф* (*к'рвот*), *п'есок* (*п'есокот*), *п'епел* (*п'епелот*), кои почесто се јавуваат како именки од машки род, пр: *З'еми-го п'епелот*; *д'ај-го п'есокот*. Именките од машки род кои завршуваат на –а, множина образуваат на –е, примери: *Мл'огу ар'ами(ј)е не апалд'исаја*; *'Имам зл'атни к'омиие*; *Паз'арифмо сл'уге да ни 'очисти н'ис-дома* и сл. Именките од женски род, множина образуваат на –е: *зм'и(ј)е*, *т'епсие*, *ј'абуке*, *м'ајке*, *ж'ене*.

Избројаната множина во овој говор е прилично честа: *Два п'етла с'абајл'е ме разб'уди(ј)а од сп'иење*; *Три д'аџа н'ишто не-сум ј'ала*. Додека пак збирната множина се среќава, но не се употребува често, примери: *С'обери-ги д'рвјана низ двор*; *Мл'огу ш'арени п'ерја 'има п'еталон твој* и сл. Збирната множина доследно се чува и се употребува на целото западно наречје (Лаброска 2008: 48).

На морфолошки план, како специфичност во овој говор е чувањето на вокалот на основата кај глаголите во прво лице еднина сегашното време, како и наставката –мо за прво лице множина на сегашното време: *в'икам/в'икамо*, *ј'адем/ја'демо*, *н'осим/н'осимо* итн. Кај личните заменки за трето лице еднина, покрај *тој*, *м'аја*, *т'оа*, се употребуваат

и паралелни форми *он, 'она, 'она*, примери: *Он/Тој ми р'ече д'ека бил ч'ера; 'Она/Таја е-кр'ива што смо у-в'аква сито'аци(ј)а; 'Она/Тоа е најмал'оото д'ете од П'етара*. Исто така, како препознатлива специфика е личната замена за прво лице множина *м'и(ј)е: М'и(ј)е раб'отамо мног'у-ниве*.

Како поспецифични се јавуваат посебните падежни форми од показните замени, пр: *'овему, 'онему, 'овега, 'онега, 'овејзи, 'онејзи*, форми што во тетовскиот говор не се познати (Стаматоски 1957: 105).

Како особеност на сиричинскиот говор ќе ја истакнеме и формата на заменката *св'итина < с'ите* којашто често се употребува: *Св'итина раб'отаа с'амо ти-си-се-'опнал и с'едиш; Св'итина д'ојдоа с'амо т'ебе н'игде те н'емаше*. Оваа заменска форма ја регистрирал и Селищев во своите истражувања во Тетово (*свитина на главечки се превърнале доле* (Тет.) (сп. Селищев 1981: 350).

Во овој говор прилично често се употребува и прилошката партикула –ка: *д'и'нџска, л'етоска, з'имоска, 'овдека, 'ондека, с'инојка*.

Кај глаголот сум, во сегашно време, се среќаваат следниве форми: кај прво лице еднина имаме *сум*, второ *си*, трето *(ј)е*, а додека во множина има *смо, сфе/све, са*. Кај третото лице еднина, во зависност од лицето што зборува и во зависност од претходните гласови, се јавува и протетичко *ј*.

Форми на предминатото време во овој говор не се регистрирани.

Се среќава и глаголскиот прилог со неговиот специфичен акцент: *в'икајки, ј'адејки, к'онајки*.

Како поспецифични предлози во сиричинскиот говор се: *н'акџ, в'ише, уз(с)*, предлози што се среќаваат и во каршијачкиот говор (Цветановски 2004: 89): *Пр'ојде виш'е-кука; Пр'ојде 'ус-пут и з'астана на кр'атко да-се-в'идимо; Н'акџ к'-идеш*.

Во рамките на **синтаксата** ќе претставиме позначајни особености што се карактеристични за сиричинскиот говор, а една од тие карактеристики се кратките заменски форми што се наоѓаат во позиција пред глагол или на почетокот во реченицата: *Му-дал р'аки(ј)а; Го 'омужил д'ејчето; Га пр'одад ч'енката*. Ваквиот начин на распределба претставува балканизам со романски корени (Тополинска 1995: 57).

Во овој говор се среќаваат и атрибутски определби во постпозиција, зад именка, но поретко: *б'абата р'адосна м'ужи к'ерка;*

Среќа з'ол'ема 'имаа и дв'ајцата; Што 'има 'едни р'уке з'ол'еми, 'ако те 'удри н'ема да ст'анеш.

Кај конгруенцијата ќе ги истакнеме како специфични именските синтагми од именките од женски род во множина, каде што придавката има завршеток –и: *Шипт'арине од 'уек високи вр'ате 'имаа; Дрв'ени 'ограде смо 'имал'е н'апрет 'околу к'укава; С'амо две џајр'и-козе смо 'имал'е.*

Нарушена конгруенција среќаваме, како и во другите говори и во стандардниот јазик, во реченични споеви во кои глаголската л-форма се јавува безлично, во форма за среден род: *Д'ошло ред и на м'ајка-ми; Н'апрет за леп се т'рпело се-н'емало од-к'ајде.*

Среќаваме и нередовно удвојување на директниот предмет со членувани именки: *Ај 'отвори вр'атете, 'ама п'обргу да м'оџм да вл'езем; В'икни д'ецата и д-идемо дур-е в'идело.* За изразување на посвојноста во сиричинскиот говор се среќава предлогот *од*, пр: *С'есрене от-б'аба-ми ж'ива у-К'анада; Т'етка-му од-Т'ошета р'абота по н'иве*, кој претставува начин што е карактеристичен за западните македонски говори (Конески 1982: 109).

Сложена реченица: Сложената реченица претставува резултат на поврзувањето на најмалку две одделни реченици, па според тоа треба да содржи најмалку две самостојни личноглаголски форми (два прирока). Од синтаксичките карактеристики како поспецифични ќе споменеме неколку сврзници во рамките на сложената реченица во сиричинскиот говор. Кај адверсативните независносложени реченици, освен сврзниците што се карактеристични и за стандардот, се јавува и позајмениот сврзник *него*: *...ја к'оај сум д'ошла Свет'и-Дуси не б'ило сл'ава, не-го-сл'авел'е сел''аниве, н'его у-ц'рква се в'арело...* Како најчести темпорални сврзници во овој говор се: *дур*, *ка*, *чим*. Примери: *Дур-му-б'ил'е к'ачени на к'олата в'олоска му ги сл'имнал'е све л'убенците от к'олата д'ол'е...; Ка-те-гл''еам в'акоф, д'ушава ми-се-к'орне.* Сврзник позајмен од српскиот јазик е и сврзникот *чим* којшто во сиричинскиот говор се употребува и со временско и со причинско значење: *Чим т'аке пр'аеш, со м'ене н'е-сакам в'ише да зб'ориш; Чим тој ти е п'оважен од нас, 'иди со н'его и не-с'е-враќај в'ише.* Кај модалните реченици, покарактеристични се сврзниците *ка* и *б'оштум/бош*: *Се пр'аа в'ажни, ка-м'ие да-не-ги-гл''еамо; Се д'отерал ка-за-на-св'адба, м'исл'и бош/б'оштум св'арно к-иде; Бош се пр'ае д'ека зн'ае н'ешто, 'ама в'рска н'ема;*

На планот на **лексиката** во говорот во селото Сиричино ќе споменеме дел од поинтересните лексеми од сите семантички полиња кои се поврзани со начинот на живеење, со начинот на исхрана и со видовите јадења, обичаите, предметите во куќата и покуќнината, со занаетите, земјоделството итн. Од специфичните именувања во сиричинскиот говор ќе ги споменеме:

г'рди 'предниот горен дел од телото', *т'ајнок* 'слаб' (за човек), *б'андори* 'зборува само нешто', *сл'аза* 'солза', *бр'атанка* 'женско дете од брат', *с'есрична* 'женско дете од сестра', *сл'абица* 'скали со помош на кои се качуваме на повисоко место', *тл'ајчник* 'направа за толчење лук', *чв'арке* 'тоа што останува при топење на парчиња сало и сланина', *'отаа* 'сеното од второто косење', *к'опице* 'врзани снопови од жито', *с'оа* 'стап', *в'ајк* 'диво животно што јаде овци и друга ситна стока', *ок'апиње* 'последната ракија што истекува од казанот', *б'убинке* 'плод од смрека', *вр'анка* 'врабец', *чк'ајрл'упка* 'тоа што се лупи од кожата на рибата кога таа се готви' итн. Од специфичните турцизми кои се среќаваат во овој говор, ќе наведеме неколку: *'ајван* <тур. *hayvan*; *'аргат* 'работник' <тур. *irgat*; *б'аца* <тур. *basa*; *б'екар* 'неоженет човек, ерген' <тур. *bekâr*; *б'ургу(ј)а* 'сврдел' <тур. *bugru*; *бут* 'ногата од колкот до колено' <тур. *but*; *д'укан* 'продавница' <тур. *dükân*; *з'арзавет* 'зеленчук' <тур. *zerzevat*; *зејтин* 'масло од сончоглед или од маслинка' <араб. *zeytin*; *з'ијан* <тур. *ziyan* <перс. *к'анак* <тур. *karak*; *к'илим* <тур. *kilim*; *'одаја* <тур. *odaya*; *т'енсу(ј)а* <тур. *tepsi*; *с'андак* <тур. *sandık*; *т'езге* <тур. *tezgâh*.

На крајот ќе се осврнеме накратко и на **ономастиката**. По направените теренски истражувања, даваме краток преглед на микротопонимијата на селото Сиричино во вид на краток речник на еднокомпонентни и двокомпонентни топоними.

Еднокомпонентни топоними:

Банд'ичоо – ниви. Овие ниви се наоѓаат на северната страна од селото;

Б'очојца – нива. Називот е добиен од *Бочовица* < **Бочова* (*Нива*) чијшто атрибутски член е образуван од личното име *Бочо* (: *Богдан*, *Богомил*, *Борислав*) (Станокowska 2001:54);

Бож'урица – ливади; по претпоставка на жителите на ова село, името ливадите *Божурица* го добиле од тревата *божурика* што растела

на тоа место, инаку овие ливади се наоѓаат на југозападната страна на Сиричино;

Л'еске – шума; името го добила според леските што растат во тој предел (се наоѓа на југоисточна страна);

К'рстец – шума; овој предел се наоѓа на планината Жеден (на источната страна од Сиричино), а името го добил според патеките (раскрсниците) што минуваат низ него;

Двокомпонентни топоними:

Буг'арско-џаде или **Ск'онски-Пут** – се наоѓа на југоисточната страна на селото. Овој пат е правен за време на бугарската окупација на овие простори и бил единствен пат којшто одел за Скопје;

Дуп'ен-Камењ – пештера; се наоѓа на североисточната страна од Сиричино, на планината Жеден, а името е добиено според дупките што ги има самиот камен;

Тасина Л'ивада, Таса – ливада; името на ливадата е добиено од сопственикот на таа ливада. Ливадата се наоѓа на источната страна на село Сиричино, во подножјето на планината Жеден;

Од направената анализа заклучуваме дека говорот во селото Сиричино спаѓа во северната група говори, но споделува бројни особености со западното македонско наречје, како што се акцентскиот тип со фиксиран акцент на антепенултима, губењето на /x/, редоследот на кратките заменски форми и други особености. Типични дијалектни црти за северните говори што ги регистриравме овде се: темниот глас како рефлекс за малиот ер, немешањето на носовките и други. Генерално гледано, и во овој говор можеме да констатираме губење на некои дијалектни црти под влијание на стандардот и на медиумите.

Литература:

Видоески Божидар 1962: *Кумановскиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.

Видоески Божидар 1978: „Вокалните системи на македонскиот литературен и дијалектен јазик“, *Прилози*, III, 1, МАНУ: Скопје, 79-98.

Видоески Божидар 1998: *Дијалектите на македонскиот јазик, том1*, МАНУ: Скопје.

Видоески Божидар 1999а: *Дијалектите на македонскиот јазик, том2*, МАНУ: Скопје.

Видоески Божидар 1999б: *Дијалектите на македонскиот јазик, том3*, МАНУ: Скопје.

Дрвошанов Васил 1993: *Кајларскиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.

- Иванова Олга 1999: *Студии од топонимијата и антропониимијата* ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Јашар-Настева Оливера 2001: *Турските лексички елементи во македонскиот јазик* ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Конески Блаже 1954: *Граматиката на македонскиот литературен јазик, дел II „Просветно дело“*: Скопје.
- Конески Блаже 1982: *Историја на македонскиот јазик*, Култура: Скопје.
- Лаброска Веселинка, *Кичевскиот говор* 2008, ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Лаброска Веселинка и др., *Вратничко-полошки говори – духовна ризница* 2012: ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Поповски Аритон 1970: *Македонскиот говор во гостиварскиот крај*, Собрание на општина Гостивар: Гостивар.
- Селишев А.М. 1981: *Полог и ево болгарское население*, София.
- Соколовски М., Стојановски А. 1971: *Турски документи за историјата на македонскиот народ, пописен дефтер N 4 (1467–1468 година)*. Скопје.
- Соколовски М. 1976: *Турски документи за историјата на македонскиот народ, опишани пописни дефтери од 15 век*, том III, Скопје.
- Стаматоски Трајко 1956: *Градскиот тетовски говор*, МЈ, VII: Скопје.
- Стаматоски Трајко 1957: *Градскиот тетовски говор*, МЈ VII: Скопје, 91-115.
- Стаматоски Трајко 1959: *Од лексиката на Тетовскиот говор*, МЈ, X, кн. 1-2, Скопје.
- Станковска Љубица 1995: *Македонска ојконимија*, книга прва, Матаморфоза: Скопје.
- Станковска Љубица 2001: *Топонимите со суфиксот –ица во Македонија*, Скопје.
- Стоевска-Денчова Еленка 2004: *Кривопаланечкиот говор*, ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.
- Цветановски Гоце 2004а: *Каришјачкиот говор – Скопско (со посебен осврт на синтаксата)*, ИМЈ „Крсте Мисирков“: Скопје.